

LE GOUVERNEMENT
DU GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG

Déclaration sur le programme gouvernemental 2018-2023

11.12.2018

Xavier Bettel

Premier ministre, Ministre d'Etat

Här President, Dir Dammen an Dir Hären,

De Programm fir d'Legislaturperiod 2018-2023 ass ambitiéis, et ass e Programm vun der Wäitsiicht, der Gerechtegkeet, der Nohaltegkeet, der sozialer Kohesioun an der Kompetitivitéit vun eisem Land.

Dat Dokument, wat déi dräi Koalitiounspartner ausgeschafft hunn, setzt déi richteg Akzenter fir den Erausfuerderungen vun haut a vu muer gerecht ze ginn.

Et ass e kloert, däitlecht a präziist Konzept wéi mer Lëtzebuerg déi nächst fënnef Joer

- an doriwwer eraus - gestalten, wéi eng Richtung mer aschloen, fir dass mer och an Zukunft eng staark Natioun an e wichtege Partner sinn an Europa an op internationalem Plang.

Et ass e Regierungsprogramm, deen eng sozial, liberal an ekologesch Handschrëft dréit an ech sinn houfreg a geéiert fir d'Prioritéiten haut kënnen ze presentéieren.

Et sinn elo knapp zwee Méint vergaangen zanter de Chamberwahlen vum 14.

Oktober. D'Wahlresultat ass ausféierlech kommentéiert ginn, an d'Parteien zéien

éischt Conclusiounen aus hirer eegener
Analys. Eppes ass awer sécher: D'Resultat
huet virun allem gewisen, dass net
d'Ëmfroen zielen, mee d'Wahlen, dass net
d'Demoskopen dat lescht Wuert hunn an
eistem demokratesche Prozess, mee
d'Wieler. An dat ass gutt esou.

Ech erlaben mer lech dofir haut fir d
'alleréischt mäin déifste Respekt
auszedrécken. Ech stinn haut als
Staatsminister virun lech, de Verrieder
vum Vollek, vun der Gesellschaft, vun de
Leit, déi lech gewielt hunn a vun all de
Mënschen, déi zu Lëtzebuerg, wunnen,

liewen, schaffen, déi hiren Alldag hei
verbréngen an en Deel vun deem sinn,
wat eis esou staark mécht.

Dir hutt eng grouss Verantwortung an Dir
verdénkt Respekt an Unerkennung vir
deen Engagement, fir ären Asaz am
Interêt vum Land. Den Dialog mam
Bierger ass haut méi intensiv, nach méi
direkt an d'Vitesse vun den Echangë huet
duerch déi sozial Medien zougeholl. Déi
politesch Funktioun ass doduercher net
méi einfach ginn an d'Erausfuerderungen
net méi kleng.

Et ass berouegend an encourageant ze gesinn, dass Lëtzebuerg och weider eng Plaz ass, wou déi politesch Kontrahenten op den Iddien diskutéieren an och streiden, wou mer eis mat Themen ausernee setzen, mat verschiddene politeschen an philosopheschen Iddien an – meeschtens - deene perséinlechen Attacken an der Demagogie keng Plaz offréieren. Doropper kënt Dir, doropper kënnen mir alleguerten och houfreg sinn. De Programm, deen eis déi nächst fënnef Joer laang de Wee weist, ass méi ewéi e

Kompromëss tëscht dräi Parteien. Et ass e staarkt Stéck Eisen aus engem Goss.

D'Prioritéiten ewéi de Schutz vun eise Ressourcen, d'Erhalen an d'Stärke vun der Liewensqualitéit, dat kloert

Bekanntnis zu Diversitéit,

Méisproochegkeet an zu eisem

Patrimoine, eiser Geschicht an eiser

Sprooch si Piliere vun deenen dräi

Parteien. Eng familjhefrëndlech Politik, e

staarke Sozialstaat an eng méi gerecht

Verdeelung vun deem wat mer zesammen

erwirtschaften si Prioritéite vun der

Koalitioun an net just vun enger Partei.

D'Diversifikatioun vun eiser Wirtschaft, en Effort bei der Digitaliséierung an den Invest an d'Mobilitéit an d'Infrastrukture sinn Elementer, déi net enger Partei gehéiere mä zu de Fundamenter vun der Koalitioun.

Dat selwecht gëllt fir den Éiergäiz, fir mat vill Energie dat bescht ze gi fir d'Land a seng Bierger. Et bleiwe ganz bestëmmt och Ënnerscheeder an all eenzele Partner hätt eleng déi thematesch Gewiichtung vläicht anescht gesat, mee déi generell Ausriichtung, dat wat eis verbënnt, ass wesentlech méi staark an et iwwerweit.

Här President,

Dir Dammen an Dir Hären,

Eleng an de leschte 15 Joer sinn iwwer
160.000 Leit op Lëtzebuerg bäikomm,
d'Populatioun huet sech zanter de 70er
Jore quasi verduebelt an et kommen all
Dag ronn 200.000 Frontalieren iwwert
d'Grenz bei eis an d'Land schaffen.

Déi Evolutioun huet iwwer Joerzénge mat
derfir gesuergt, dass eise Liewensstandard
héich, eis Infrastrukturen intakt an eise
Sozialsystem ee vun deene beschten op
der Welt ass.

Déi Entwécklung hannerléisst awer och
Spuren. An zwar iwwerall. An der Schoul,
am Gesondheitssecteur, am Logement an
och an der **Mobilitéit**. Am Walkampf
goung et an der Haaptsaach em déi Froen.
Lëtzebuerg steet am Stau a mir müssen all
Efforte maache fir dee Knuet opzeléisen.
Et gött keen eenzegt Wonnermëttel, mee
en Zesummespill vu verschiddene
Mesuren an do gött an dëser
Legislaturperiod ferm ugepaakt, fir dass
sech nach méi beweegt an der Mobilitéit.

Mir hunn an de leschte Jore scho ganz
grouss Efforte gemaach an déi
Ustregunge musse verstärkt ginn.

D'Regierung schafft dofir och en nationale
Mobilitéitsplang fir d'Zäit bis 2035 aus a
mir ënnerstëtzen an deem Kader dann och
d'Gemengen an d'Entreprises, wann si
Initiativen huelen, déi am Sënn vu manner
Trafic a méi Effikassitéit sinn. Et gi Pläng
ënnerstëtzt fir Aktivitéitszonen a Plazen,
wou méi Betriber beienee sinn, besser un
en ëffentlechen Transport unzebannen an
och privat Konzepter ginn ënnerstëtzt.
Esou maache mer notamment Subsiden

iwwert de Klimafong fräi, wann eng Firma hiren ekologesche Footprint iwwert de Wee vun der Mobilitéit fir hir Mataarbechter verbessert.

Fir de Verkéier zu de Spëtzenzäiten ze reduzéieren, brauch et eng Rei vu Mesuren. Dozou gehéiert dass d'Kapassitéite vu Park & Ride kuerzfristeg an d'Luucht gesat a laangfristeg verduebelt ginn. Mir schafen intelligent Verkéiersleedsystemer op den Autobunnen an ënnerstëtzen de Covoiturage.

D'Investissementen an den öffentlichen
Transport gi weider op ganz héijem
Niveau gehalten an iwwert déi ganz
Legislaturperiod nach an d'Luucht gesat.
Et gëtt gepréift fir Projete méi séier ze
realiséieren, ewéi dat bis elo geplangt ass.
Den Tram soll virum um Enn vun der
Legislaturperiod vun der Cloche d'or bis
op de Findel féieren a mir integréieren de
Projet vun engem séieren Tram tëscht
Esch an der Stad an all déi verschidde
Mobilitéitspläng, déi ausgeschafft sinn an
ausgeschafft ginn.

D'Regierung dreift an de nächste Joren och d'Elektromobilitéit viru fir mëttelfristeg d'Loftqualität, zemoos an deene méi urbaniséierte Géigenden ze verbessern. Esou gëtt d'Zuel vun de Borne fir ze luede weider an d'Luucht gesat an et ginn direkt Virdeeler agefouert fir Leit, déi als Dengschtwon en Elektromobil uschaffen.

Mir maachen den ëffentlechen Transport méi attraktiv an dozou gehéiert och, dass vum Joer 2020 un, Bus, Tram, Zuch zu Lëtzebuerg gratis ass.

D'Annonce vun där Nouvelle huet an de leschten Deeg schonn international fir Opmierksamkeet gesuergt a genee dat war och eng Iwwerleeung, wéi mer dës Mesure decidéiert hunn. Et ass nämlech nieft deem ëmweltpoliteschen an deem sozialen Aspekt – deen ech och wëll ervirsträichen – eng Moosnam, déi eis als Land méi attraktiv mécht.

Et stellt een sech fir, ewéi een an e Land reest an am Virfeld oder beim Ukomme mierkt een op der Gare oder um Fluchhafen, dass een net muss

erausfannen, wou een en Ticket keeft, wéi vill et kascht a wat d'Modalitéite sinn.

Et ass net méi einfach ze maachen, ewéi doduerch, dass mer de System vun engem Ticket ganz einfach ofschaffen.

Lëtzebuerg gëtt dat éischt Land op der Welt, wou een den ëffentlechen Transport spontan oder geplangt ka notzen, eran an eraus klammen, wou ee wëll, ouni, dass ee sech muss Gedanke maachen, wéi een Abonnement een am beschte muss hunn.

Et steet eis ganz einfach gutt zu Gesiicht an et ass en enormen Atout fir den Image a fir d'Attraktivitéit vu Lëtzebuerg.

Mir wëssen natierlech, dass d'Gratuitéit vum ëffentlechen Transport net alles ass – an dofir agéiere mer net eleng um Niveau vum Präis, mee och op der Qualitéit, an zu där gehéiert net zulescht d'Pénktlechkeet an d'Previsibilitéit vun den ëffentleche Verkéiersmëttelen. Et ass hei, wou eis Investissementer prioritär agesat ginn, fir den Drock vun engem dacks iwwerlaaschte Reseau kënnen erfroze huelen an de Leit e Service unzebidden, op dee se sech verlosse kënnen.

Mir hunn awer net eleng e Problem mat
iwwerfällte Stroossen, mir hunn och en
iwwerhëtzen **Wunnengsmaat**.

Dat ass net nei an et ass keng
Iwwerraschung. Et ass awer eng reell
Erausfuerderung fir vill Mënschen an
eise Land, fir jonk Famillen, fir
Jonggesellen a fir Koppelen, och fir eeler
Leit, déi e groussen Deel vun hirer
wuelverdéngrter Rent oder Pensioun fir
d'Wunne mussen ausginn. D'Problemer
am Logement sinn och eng
Erausfuerderung fir eis Economie a fir eis
Kompetitivitéit.

Et ass eng Situatioun mat ville
Widderspréch. Esou sinn déi héich
Präisser zum engen eng direkt
Konsequenz vum Succès vun eiser
Wirtschaft. Et gouf an der
Vergaangenheet net genuch anticipéiert a
preparéiert. Dat ass e Fait. Et wëlle weider
vill Leit bei eis schaffen an och wunne
kommen an dat dréckt Demande an
d'Luucht – a mat hir d'Präisser, well
d'Offer net nokënnt. Zum anere sinn ebe
just déi héich Präisser awer och e Facteur,
dee méiglech Investitiounen zu
Lëtzebuerg bremst. E Betrib muss senge

Mataarbechter exzeptionell héich Salaire bezuelen, well duerch de Logement d'Liewe bei eis deier ass. An dat schreckt muncher een of.

D'Problematik am Logement ka net mat Schlagwierder geléist ginn. Genee, ewéi an der Mobilitéit, gött et och hei kee Wonnermëttel, mee et ass en Zesummespill vun enger ganzer Rei Mesuren néideg, déi anenee gräifen.

D'Koalitiounsparteien si sech eens, dass ee muss mat Entlaaschtunge schaffe – de Leit also indirekt hëllefen an d'Charge déi fir en Haushalt duerch d'Wunnen entseet,

erof setzen. Mir hunn do an der leschter
Legislaturperiod scho Mesure geholl, déi
weider musse suivéiert an ausgebaut ginn.

Dat geet vu Subventiounen um Loyer
iwwer steierlech Entlaaschtungen oder
eng insgesamt finanziell Entlaaschtung
duerch d' Aféiere vu Sachleeschtungen,
ewéi zum Beispill déi gratis
Kannerbetreierung, d' Gratuitéit vun de
Schoulbicher an eben Zukunft och den
ëffentlechen Transport.

An de nächste fënnef Joer gëtt awer virun
allem och weider un der Offer geschafft
an am soziale Wunnengsbau gëtt weider

massiv investéiert. Mir gi verstärkt op de Wee vir erschwénglech Wunnengen och an der ëffentlecher Hand ze halen, der staatilecher, wéi der kommunaler.

D'Vente soll d'Ausnam si fir esou och eng Spekulation ze verhënneren.

Fir séier an effikass virun ze kommen, brauche mer déi privat an déi ëffentlech Acteuren a mir brauche virun allem och d'Gemengen, déi méi agebonnen a méi an d'Verantwortung geholl ginn.

Esou gött eng Neioplo vum Pacte

Logement ausgeschafft , wou en Accent op de Locatif geluecht gött a wou mer och

en Accent op d'Landesplanung leeë fir an der Haaptsaach do ze investéieren, wou et sënnavoll ass.

Et soll och soll garantéiert ginn, dass Staat a Gemengen net selwer zu Acteure ginn, déi d'Präisser an d'Luucht dreiwien. Net de Marché decidéiert eleng, mee och déi individuell Situatioun vun de Bierger, vun de Leit, déi vum subventionnéierte Wunnengsbau solle profitéieren.

D'Regierung schafft mat de Gemengen, mat de Syndikater an och mam Privatsecteur un engem Plang fir Bauprojecte séier ëmzesetzen an dobäi

sollen och d 'Hëllef an
d'Subventiounen, erweidert ginn.

Mir wäerten deenen ënnert d'Äerm
gräifen, déi um Ufank sti vun hirem
Liewen an en éischt Haus oder en
Appartement wëlle kafen. D'Garantie vum
Staat bei enger éischer Acquisitioun gëtt
an d'Luucht gesat a mir plangen
d'Eropsetze vum Credit d'Impôt – also eng
Erweiderung vum sougenannte “Bëllegen
Akt”.

Iwwert Mesuren am Logement lancéiere
mer awer och Projeten, déi an d'Mëtt vun
der Gesellschaft wierken, déi innovativ

sinn a wou d'Wunne just en Deel vum
Ganzen aus. Esou schafe mir méi
Wunnraum, dee speziell fir Studenten ass
an awer och fir Jonker, déi am Gaange
sinn eng Léier ze maachen.

Mir gi verstärkt op de Wee fir
intergenerationellt Wunnen ze fërderen.
Hei geet et net eleng drëm e Bäitrag ze
leeschte fir de Leit ze hëllefen en
Ënnerdaach ze hunn, mee et geet em méi;
et geet em sozial Kohesioun, em
d'Zesummeliewen an em den Dialog an
eiser Gesellschaft. Den Dialog tëscht de
Generatiounen an den Dialog tëscht

deenen, déi en akademesche Wee
ageschloen an deenen, déi zum Beispill en
Handwierk léieren.

De Staat wäert an de nächste Joren
iwwert d'Acteuren *Fonds du Logement* an
SNHBM weider direkt investéieren an och
d'Gemenge staark derbäi ënnerstëtze fir
d'Offer um Wunnensgmaart an d'Luucht
ze setzen. Bei der Aart a Weis, wéi do
gebaut gött, gi mer och mam gudde
Beispill vir a respektéiere verstärkt
Ëmwelkriterien.

De **Klimawissel** ass eng vun de groussen,
wann net déi gréissten Erausforderung

vun der Mënschheet an dësem
Joerhonnert.

D'Konsequenze vun der Äerderwärmung
sinn iwwerall spierbar a se sinn
dramatesch. Wa mir net haut séier a
couragéiert fir ginn, riskéiere mer an de
nächste Joerzénge mat Situatiounen
konfrontéiert ze ginn, déi net just de Klima
direkt betreffen. Dréischenten,
Iwwerschwemmungen, Stierm an extrem
Wiederkonditiounen an aneren Deeler op
de Welt, kënnen d'Gläichgewicht op
eiser Planéit duerchernee rëselen a
Konflikter verursaachen.

Lëtzebuerg war, ass a bleift bei enger couragéierte Politik, wann et em d'Lutte géint dee vum Mënsch verursaachte Klimawissel geet.

Mir dierfen net kuerzfristeg denken, wa mir eise Planéit weider liebenswäert wëllen hale – Dat si mer net nëmmen eis selwer schëlleg, mee och de Generatiounen, déi no eis kommen.

Et ass eng Realitéit, dass verschidde Länner dat den Ament anescht gesi – respektiv d'Regierunge vun enger Rei Länner. Op der Klimakonferenz zu Kattowitz a Polen gëtt haut an nach bis e

Freideg probéiert no Léisungen ze sichen an déi méi skeptesch Regierungen ze iwwerzeegen. Dat ass net grad deen einfachsten Exercice, mee mir dierfen eis net discouragéiere loossen. Grouss Natiounen a wichteg Acteuren, ewéi China, Indien, Russland oder Kanada sti weider konsequent hannert den Ziler vum Accord vu Paräis an och an den USA sinn 38 Bundesstaaten, déi sech zu dësem Accord bekennen an decidéiert hunn weider un der Ëmsetzung ze schaffen - onofhängeg vun den Decisiounen zu Washington.

Lëtzebuerg steet och zum Accord vu Paräis. Bis deen ëmgesat ass, läit awer nach vill Aarbecht virun eis a vill Efforte sinn ze maachen. Dofir hu mer och decidéiert en eegene Ministère ze beoptrage fir déi Aarbecht konsequent ëmzesetzen. Mir fänken allerdéngs och net eréischt elo dermat un. Schon an der viregter Legislaturperiod gouf et massiv Ustrengungen an och eng Politik vun der Viraussiicht. Déi Politik wëlle mer weider féieren – op nationalem an europäeschem Niveau. Nach dëst Joer schécke mir e Projet vum eisem nationale Plang an der

Energie- a Klimapolitik un d'EU

Kommissioun op Bréissel. Nieft den EU Ziler fir op *Net Zero* Emissiounen bis 2050 ze kommen hu mir doranner och bis 2030 eis Objektiv festgehalten a mir ginn eis och Methode fir déi ze areechen. Dat betrëfft zum engem d'Aspuere vun Energie an zu aneren d'Transitioun op erneierbar Energiesourcen. Fir d'Consummation erof ze setzen, wäert de Staat weider investéiere fir Gebaier, déi an öffentlecher Hand sinn, ze renovéieren an d'Verbëtzele vun Energie esou erofzesetzen. Nei Gebaier, déi vir

Verwaltungen an öffentlich Institutione gebaut ginn, sollen dann a Richtung vu “No u Null Emissionen” goen. Déi privat Stéit ginn dernieft weider finanziell ënnerstëtzt bei Aarbechten, déi d’Energieeffizienz erop setzen.

E wichtege Deel vun eisen Efforte géint de Klimawissel ass den Iwwergang vu fossilen Energieressourcen op déi erneierbar. D’Atomenergie ass do keng Alternativ an d’Koalitioun ass a bleift kloer kritesch géintwärt dem Nucléaire. Mir setzen eis déi nächst Jore weider intensiv derfir an, dass Atomzentralen an eisen

Nopeschlänner, déi schonn eng etlech
Joren um Bockel hunn, net weider
ausgebaut, mee zougemaach solle ginn.
Tihange an Doel an der Belsch a Cattenom
a Frankräich sinn eng Gefor fir
d'Sécherheet vun eisem Land. Mir loossen
do net lass a schaffe mat de Regierungen
vu Paräis a Bréissel och un Alternativen.
Den Asaz fir méi eng nohalteg
Energiepolitik ass kee reng nationalen, mir
mussen eis awer och bei eis selwer
ufänken.
Et ass eng Fro vun der Verantwortung, wa
mir eis engagéieren, dass eis Ressourcen,

eis **Ëmwelt** geschützt an erhale bleift.

D'Koalitioun geet do an aller Konsequenz vir a mécht Lëtzebuerg zu engem Leader, wann et em d'Lutte géint Verknaschtung vu Loft, Waasser a Buedem geet. Esou wäert de liichtfankegen Ëmgang mat Plastik zu Lëtzebuerg ofgeschaaft ginn.

Mir schafen Ureizer fir dat ze areechen.

Déi gratis plastiks Tute sollen der

Vergaangenheet ugehéieren, genee ewéi

all iwwerflësseg Verpackungen. Mir wëlle

mam Commerce u sënnavollen Alternative

schaffen a virun allem och derfir suergen,

dass Schoukanten a staatlech Betriber
e Model fir de Privatsecteur sinn.

Allgemeng gött d'Zesummespill vun deene
verschiddene Ministèren an awer och de
Gemenge verbessert fir dass

Ëmweltpolitik net vun uewen erof, mee an
der Breet vun der Gesellschaft stattfënnt.

Et gött, wéi och schonn an der leschter

Legislaturperiod weider a Kläranlagen

investéiert, mir schaffe mat der

Landwirtschaft u Mesuren, déi den Asaz

vu Pestizide reduzéiert, an et ginn och

Efforte gemaach fir de Waasserverbrauch

an der Ekonomie ze reduzéieren, wou dat méiglech ass.

Mir wëllen och d'Biodiversitéit erhalen an derfir suergen, dass d'Aartevillfalt vun Déier a Planzen zu Lëtzebuerg geschützt ass. Dat gött et net fir näischt. Et verlaangt, dass mer eis aktiv dofir asetzen, wa mer wëllen, dass och eis Kanner eng intakt Natur virfannen an déi heemesch Déieren a Planzen net just aus de Bicher oder vum Ipad kennen.

D'Landwirtschaft ass hei e wichtege Partner. De Bauer ass vu senger DNA hier naturverbonden, leeft net just an a mat

der Natur, mee och vun der Natur, vun
senger Aarbecht a manner vu senge
Subsiden Mir wëllen d'Roll, déi
d'Landwirtschaft zu Lëtzebuerg huet,
stärken an déi Leit, déi all Dag mat derfir
suergen, dass mer gesond a qualitativ
héichwäerteg Produiten um Teller an am
Glas hunn, och déi Unerkennung ginn, déi
se verdéngen.

Déi jonk Bauere ginn an Zukunft aktiv vum
Staat ënnerstëtzt a mir plangen ënnert
anerem d'Afféiere fir eng finanziell
Garantie fir Jonker, déi sech an de Beruff
vum Landwirt lancéieren. Mir wëllen dee

Beruff méi attraktiv maachen a virun
allem hëllef bei der
Sensibiliséierungsaarbecht.

D'Leit solle verstärkt drop higewise ginn,
dass regional Produkter net just
héichwäerteg, mee och méi nohalteg an
all ze dacks och méi gesond sinn.

An Zukunft sinn déi landwirtschaftlech
Produiten hei am Land dann och fräi vun
deem ëmstridde Sprëtzmittel Glyphosat.
Op den 31. Dezember 2020 sinn eis Felder
fräi vun dësem Herbizid, obwuel et
anerwäerts an der EU fir weider fënnef
Joer erlaabt bleift.

Mir hunn als Land eng grouss
Opportunitéit fir eis international ervir ze
doe mat deenen héichwäertege
Produkten, déi eis Landwirtschaft an och
eise Wäibau produzéiert. Bis 2025 soll déi
éischt Hürd gepackt si mat 20% biologesch
Landwirtschaft zu Lëtzebuerg.

Zil ass et, dass hei am Land keng Labelle
méi gebraucht ginn, déi zertificéieren, dass
eppes gesond ass, fräi vu Chimie, regional
an hausgemaach – eleng de Fait, dass et
vu Lëtzebuerg ass, muss an Zukunft duer
goen, dass d'Confiance grouss an de

Verbraucher weess, dass een eppes qualitativ Héichwäerteges offréiert kritt.

Mir verstärken dat Vertrauen och duerch d'Schafe vun engem neien

Verbraucherschutzministère, wou net

eleng, awer och den Deel vun der

Liewensmëttelsecherheet an der Kontroll

vun der Qualitéit eng nei Wichtegkeet

kritt. Mir féieren e verstärkte Recht op

Informatioun an a stelle sécher, dass de

Verbraucher genee novollzéie kann, wat e

keeft, respektiv zerwéiert kritt.

D'Vertrauen an d'Stärke vu lokale

Produkte setzt viraus, dass mer

responsabel ëmgi mat deem, wat mer
hunn, mat der Natur a mat deem Land,
dat eis fir d'Landwirtschaft zu Verfügung
steet.

Mir hunn an de leschte Méint driwwer
diskutéiert, wéi eist Land sech soll weider
entwéckelen, wéi mer ëmgi mat
Ressourcen- a Landverbrauch. Déi Froe
solle mer eis och stellen an d'Äntwerten,
déi mer ginn, solle reegelméisseg op de
Préifstand geholl ginn. Et dierf keen
Automatismus ginn an der Aart a Weis,
wéi Lëtzebuerg sech entwéckelt, an de
Fro, wou eis Prioritéite leien a wéi mer

sécherstellen, dass d'Liewensqualitéit erhale bleift. Mir hunn an de leschte Joren och vill dru geschafft Lëtzebuerg aus deenen groen an däischeren Ecken eraus ze huelen an derfir suergen, dass mer als innovatiivt, weltoppen an modern ugesinn, als Land, dat op seng Kompetenze ka verweisen, op déi gutt Infrastruktur a staark Verwaltung. Wa mir wëllen vun de groen a schwaarzen Lëschten erof bleiwen, awer un der Spëtzt stoe vun de Rankingen, wann et em Liewensqualitéit geet, em déi finanziell Situatioun vun de Bierger, d'Héicht vun de Pensiounen oder

d'Stärkt vum d'Sozialsystem, da brauche
mer och weider eng **Wirtschaft**, déi
wuesse kann a mir sinn op e kompetitiivt
Ëmfeld ugewisen.

D'Koalitiounspartner hu sech drop
gëeenegt, dass mer weider staark
investéiere fir de Standuert Lëtzebuerg
och laangfristeg attraktiv ze maache fir
Investitiounen an d'Schafe vun
Aarbechtsplazen.

Eis Ekonomie gëtt weider diversifiéiert a
mir entwéckelen nei Secteuren, nei
Pilieren op deenen eis
Wirtschaftsleeschtung kann opgebaut

ginn. Den digitale Secteur ass do
sécherlech ee besonnesch wichtege
Beräich, wou mer zu engem Leader op de
Welt wëlle gehéieren.

Mir fänken och hei net bei Null un. Am
Contraire. Et ass an de leschte Joere viles
richteg gemaach ginn. Et ass net vun
ongeféier, dass déi gréissten a
wichtigsten Acteuren aus dem Secteur
vun de neien Technologien sech
Lëtzebuerg eraus gesicht hunn fir sech ze
etabléieren oder fir ze investéieren.
Besonnesch am digitale Secteur geet et
awer net fir och nëmme kuerz d'Hänn an

de Schouss ze leeën an nozekucken, wéi
eppes geschitt – da geschitt nämlech séier
guer näischt méi.

Mir bleiwen dofir un den Hiewelen a
schafen de Kader fir weider Innovatioun
op Weltspëtzniveau.

Esou ass Lëtzebuerg ee vun den éischte
Länner, déi sech eng déifgräifend Strategie
am 5G ginn huet an éischt Pilotprojeten
ausgeschafft huet. De Privatsecteur gëtt
hei mat agebonnen, mee mir wëssen haut,
dass et schwierig ass fir d'Operateuren an
de 5G ze investéieren, well et nach kee

grousse Marché gëtt fir déi Technologie och ze notzen.

Mir waarden awer net bis dee Marché entsteet, mee ginn direkt aktiv a wäerten an der nächster Legislaturperiod esou e 5G Reseau opriichten. Dat gëtt eis enorm Opportunitéiten a wäert ganz nei Aktivitéiten zu Lëtzebuerg méiglech maachen. 5G bedeit, dass eng interaktiv Connektioun virgesinn ass – zum Beispill am Gesondheitssecteur, an der Agrarwirtschaft, mee och am Verkéier, oder an der Industrie.

Mir schaffen eng national Strategie aus och an der kënnschtlecher Intelligenz a wëllen europäesche Virreider ginn an dëser Technologie vun der Zukunft. Et gi ganz bestëmmt Bedenken a Risiken, wa mer op de Wee ginn, fir Computeren Aufgaben ze iwwerdroen, déi haut exklusiv dem Mënsch virbehale sinn. Mir hunn do awer nëmmen ee Choix an dat ass entweder nokucken, wéi et laanscht eis geet an da laangfristeg bestëmmt ginn oder kuerzfristeg selwer bestëmmen a wéi eng Richtung et geet an wou d'Limite sinn.

Den High Performance Computer ass e weideren esou e Projet, wou d'Koalitiounsparteien sech drop gëeenegt hunn ze investéieren an domadder besonnesch eiser Ekonomie awer och der Recherche Opportunitéiten ze gi mat deene mer eis ofgrenze vun anere Länner. Lëtzebuerg wäert weider op ville Felder aktiv sinn an och aktiv Promotioun dofir maachen – een zentrale Secteur ass a bleift awer ganz sécher och eis Finanzplaz, déi haut an och an Zukunft e feste Pilier ass.

Och hei gëtt d'Digitaliséierung weider viru gedriwwen a besonnesch de legislativen a regulatoresche Kader gëtt esou opgestallt, dass mer bei FinTech a neien Technologien, ewéi Blockchain eisem Ruff als First Mover gerecht ginn. Mir müssen awer och kompetitiv bleiwen an dofir engagéiere mer eis, dass an de nächste fënnef Joer d'Taxe d'abonnement op den Investitiounsfongen net gehéicht gëtt an déi allgemeng steierlech Belaaschtung fir Betriber gëtt scho vum nächste Joer un em 1 Prozentpunkt erof gesat.

Dat huet net nëmmen en Impakt op de Finanzsecteur, mee ass allgemeng e Signal un d'Ekonomie, dass mer en attraktive Standuert sinn a bleiwen – och wann d'Berechnungsbasis duerch de BEPS riskéiert méi breet ze ginn.

Eisen Engagement ass do eendeiteg. Mir suergen derfir, dass déi steierlech Belaaschtung fir Betriber aus allen Secteuren zu Lëtzebuerg net erop geet – onofhängeg vun deem wat international op eis duer kënnt.

Dat gëllt fir d'Betriber selwer, awer och fir d'Kadere vun den Entreprises, déi op

Lëtzebuerg kommen. Den éischer
onduerchsichtege System vun de Stock
Options soll tendenziell ofgeschaaft an
duerch méi transparent a gerecht
Mesuren ersat ginn. Den aktuelle Régime
vun den “impatriés” gëtt
deementspreechend reforméiert a méi
attraktiv gemaach.

Déi kleng an mëttel Betriber solle speziell
vu weideren Entlaaschtunge profitéieren,
ewéi notamment dem Erweidere vun der
Tranche, wou deen attraktivste Wäert
vum Taux d'affichage vu 15% gëllt. Bis elo
huet dee bis zum Revenu vu 25.000 Euro

gegëllt an gëtt elo eropgesat op e Benefice
vu bis zu 175.000 Euro.

Mir brauchen déi mëttelstänneg Betriber,
well si d'Stäip si vun eiser Ekonomie an déi
meeschte Leit beschäftegen. De

Commerce esou gutt, ewéi d'Handwierk
mussen dofir och weider gefërdert ginn.

Mir wëllen hei déi gréisst méiglech

Flexibilitëit schafen an de Betriber

d'Méiglechkeet ginn, esou ze schaffen,

wéi et fir hir Aktivitéit am beschten an am

sënnvollsten ass. D'Legislatioun iwwert

d'Ouvertureszäite soll deementspreechend

adaptéiert ginn.

D **'Handwierk** huet sech an de leschte Jore gutt entwéckelt zu Lëtzebuerg, mee et feelt leider ëmmer nach u gutt forméierte Leit. Hei gëtt verstärkt den Akzent op eng dual Berufsausbildung geluecht an esou de Betrib an d'Schoul, d'Praxis an d'Theorie méi no uneneen eru gefouert. Dernieft entstinn awer och nei Modeller. Esou ass et an Zukunft zum Beispill méiglech, dass jonk Leit en duebelen Ofschloss am Secondaire maachen. Esou kann een dann nieft dem Diplom am Lycée och en Diplom an der Berufsausbildung,

en DAP, also eng Geselleprüfung
maachen.

Mee et geet net just em déi jonk Leit, déi
an der Ausbildung oder grad domadder
fäerdeg sinn. Eisen Aarbechtsmarché ass
och drop ugewisen, dass Leit mat
Experienz disponibel sinn a sech och
kënne weider bilden.

D'Aarbechtswelt ass am Gaangen sech
fundamental ze veränneren a mir wëlle
weider erfollegräich géint de Chômage
kämpfen an derfir suergen, dass Leit
Schrëtt hale mat der ëmmer méi séierer
Welt, mat der technescher Entwécklung

an der Digitaliséierung vun
Aarbechtsprozesser.

Et bleift eng Erausfuerderung derfir ze
suergen, dass déi Jonk an déi manner jonk
eng Formatioun maachen. Ronn
d'Halschent vun de Mënschen, déi zu
Lëtzebuerg als Demandeur d'emploi
gemellt sinn, hu keng oder eng schwaach
Ausbildung. Mir müssen dat änneren.
Dofir gëtt an dëser Legislaturperiod eng
Strategie vun de Kompetenzen ëmgesat.
D'Formatioun continue gëtt reforméiert a
kritt méi Moyenen. Mir schafen e System
vu *Chèques Formation*, déi erlaben, dass

een u Weiderbildungen Deel hëlt, ouni dass ee selwer oder en eventuelle Patron dofir muss bezuelen.

Et geet laangfristeg dorëms de Leit eng Aarbecht ze ginn an si an der Aarbecht ze halen. Dat ass d'Grundlag, well et an eiser Gesellschaft d'Aarbecht ass, déi d'perséinlech Situatioun vun all Eenzele substantiell beaflosst. Duerch verschidden Ëmstänn kann awer jiddereen seng Schaff verléieren. Hei leeëmir wäert drop, dass déi Leit begleet an net eleng gelooss ginn. D'ADEM ass schoméi laang net méi just eng Plaz, wou een higeet fir eng Aarbecht

ze fannen. Et ass eng zentral Agence, déi och eng berodend Fonkjtoun huet an de Lien mécht tëscht der Demande um Aarbechtsmarché an deene Leit, déi op der Sich no enger neier Plaz sinn. Mir wäerten d'ADEM deemenspriechend och stäerken an hir méi Moyen'en gi fir d'Kompetenzen an d'Defiziter vun hire Client'en besser ze identifizéieren an dann och kënnen aktiv ze ginn.

D'Leit sollen och incitéiert ginn, selwer aktiv ze ginn a selwer Efforten ze maachen fir nees um Aarbechtsmaart integréiert ze ginn.

Op der anerer Säit reforméiere mer awer de System esou, dass an Zukunft et och méiglech ass, e Recht op eng Indemnitéit ze hunn, wann een selwer kënnegt an net just, wann ee gekënnegt kritt. Et gi Situatiounen, wou de Choix, ob een seng Aarbecht opgëtt oder net, just op den éischte Bléck e Choix ass. An esou Fäll, soll een d'Recht hunn och säi Kontrakt opzeléisen an dann iwwegangsweis am Chômage kënne sinn.

Mir droen och deenen neie Forme vun Aarbecht Rechnung a ginn den Ufuerderunge vun der Realitéit gerecht.

Esou muss d'Aarbechtsrecht op verschiddene Punkte reforméiert ginn a mir schafe méi Flexibilitéit ouni dass dat d'Ofsécherung vun de Beschäftegten a Gefor soll bréngen. D'Organisatioun vun der Aarbecht an der Aarbechtszäit gëtt deem gerecht, wéi et haut schonn a ville Betriber verlaangt an zum Deel och ëmgesat ass.

Dernieft si mer och der Meenung, dass een der Entwécklung vun der Aarbechtszäit muss Rechnung droen an dass déi ëmmer méi grouss Felixbilitéit an aner Facteuren och e weidere

gesetzlechen Congésdag rechtferdegt, deen vum nächste Joer un soll gëllen. Dat ass e wichtegt Zeechen an weist, dass Lëtzebuerg e Land ass mat enger staarker sozialer Responsabilitéit.

D'Famill, d'Zäit fir déi, déi engem am wichtegste si gëtt en zentraalt Element vun der Politik an dëser Legislaturperiod. Mir ginn de Wee, dee mer déi lescht fënnef Joer ageschloen hunn weider a suergen derfir, dass d'Kanner déi selwecht Zukunftschancen hunn, onofhängeg dervun a wéi engem sozio-ekonomeschen oder familiären Ëmfeld se grouss ginn. Mir

ginn den Eltere méi Zäit mat hirer Kanner
a maachen d'Konditiounen esou datt
Beruff a Famill besser anenee gräife kann.
Mir setzen eis géint d'Kanneraarmut an a
stäerke besonnesch déi allengerzéiend
Mammen oder Pappen.

Mir erweideren de System vun de
Sachleeschtungen an ënnerstëtzen
domadder besonnesch déi Familljen, déi
manner finanziell Moyenen hunn fir den
Alldag ze bewältegen. Nieft der Gratuitéit
vun der Kannerbetreiung während de
Schoulstonnen, ginn och d'Maison Relais
an Zukunft gratis op de Schouldeeg.

Mir féieren also weider Sachleeschungen
a wann déi ëmgesat sinn, ginn um Enn vun
der Legislatur och
d'Familienprestatiounen, also
d'Kannergeld, indexéiert an domadder
laangfristeg no uewen ugepasst.

De Congé Parental, deen haut scho
substantiell méi attraktiv ass, ewéi an der
Vergaangenheet gëtt weider gefouert a no
iwwer zwee Joer, wou dee neie System a
Kraaft ass, maachenmer eng déifgräifend
Analyse fir ze kucken, wou Adaptatiounen
néideg a noutwenneg ginn.

Mir denken de System awer och weider a wëlle mat de Sozialpartner zesammen e Modell aféieren, dee Flexibilitéit erlaabt och iwwert déi Zäit vum éischte Congé Parental ewech. Esou sollen déi Elteren, déi zu zwee de Congé Parental geholl hunn och doriwwer eraus e Congé Parental kënnen an Usproch huelen. Mir proposéieren och d' Aféiere vun engem Recht op Deelzäitaarbecht aus familiäre Grënn.

Am Kader vun dësem neie System, wou Mammen oder Pappen am Accord mat hirem Patron während enger festgeluechter

Zäit am Temps Partiel schaffen, iwwerhëlt de Staat déi sozial Bäitrag, esou, dass ee kee Verloscht bei de Pensiounsuspréech huet.

Allgemeng soll laangfristeg méi

Gerechtegkeet heirgestallt ginn tëscht de

Partner - och op steierlechem Niveau. Zil

ass et fir eng steierlech Neutralitéit

hierzestellen, onofhängeg dervun, ob eng

Persoun bestuet ass oder net. . Mir ginn

also op de Wee vun enger

Individualiséierung. Dat ass e Prozess, dee

mer mat de leschter Steierreform

ugestouss hunn andeems d'Méiglechkeet

iwwerhaapt geschaaft gouf, dass bestuete
Koppelen, kënnen eenzel besteiert ginn.

Dee Wee gi mer also weider a stellen

dobäi sécher, dass et keng

Diskriminatioun gëtt. Et soll en Iwwergank

gi vun deem engen an deem anere System

a mir verhënnere laangfristeg, dass Leit

Nodeeler hunn, wann hir Situatioun sech

am Laf vun hirem Liewen ännert. Et Stot

mat Kanner soll dobäi wieder steierlech

entlaascht ginn an och aner familiär oder

sozial Kritäre ginn dobäi respektéiert.

Mir sti fir d'Stärke vun de Kanner. Dat

war an der leschter Legislaturperiod esou

an et bleift och eng Prämiss vun dëser Koalitioun. Et eis Zukunft. Mir schaffen och déi nächst fënnef Joer intensiv drun eng Chancëgläichheet hierzestellen. An der Famill an awer och an der **Schoul**.

Déi öffentlech Schoul gëtt nach méi oppen an och méi adaptéiert un déi konkret Besoin'en an eisem Land. Mir hunn eng grouss Diversitéit. Et ass en Atout vu Lëtzebuerg, dass mer méisproocheg sinn an dass déi verschidde Sproochen a kulturell Ënnerscheeder an der öffentlecher Schoul zesummekommen. Hei sinn an de leschte Jeren eng Panoplie

u Reformen an Projeten op de Wee
bruecht ginn, déi d'Offre un verschiddene
Modeller an d'Luucht setzen. Dat betrëfft
esou wuel Klassen, déi op Englesch oder
Franséisch fonctionnéieren, ewéi awer
och zum Beispill speziell Projet'en, wou an
der Haaptsaach mat Logicielle geschafft
gëtt. Mir hunn e Kader geschaaft, wou och
déi individuell Fäegkeeten an Talenter vun
der Schüler gefërdert ginn. Déi Projeten
ginn an de nächste Joren ëmgesat a
weider gefouert a begleet. Mir si weider
innovativ a schaffen un Adaptatioune wou

et néideg ass. Dat maache mir awer net eleng.

Et gëtt eng ganz nei Aart a Weis vu Gouvernance an der Schoulpolitik agefouert. Den Debat iwwert déi richteg Form vun Unterrecht an iwwer déi verschidden Approche gëtt an de nächste fënnef Joer virun allem um Niveau vun engem “Bildungsdësch” gefouert. Hei sinn déi Professionell aus dem pädagogesche Beräich, Vertrieder vun den Enseignanten, de Schüler, den Elteren, de Gewerkschaften an der Zivilgesellschaft

beienee fir Mesuren an der Education
Nationale ze beroden – an ze decidéieren.
D’Bedeutung vum **Sport** an eiser
Gesellschaft ass enorm grouss an deem
wëlle mer net just Rechnung droen, mee
seng Wichtigkeet nach weider
ervirhiewen. Dat maache mer op deene
verschiddenen Niveau’en ; vum Sport an
der Schoul, iwwert d’Fräizäit, de
Veräinssport, mee och den
Héichleeschtungs a professionelle Beräich,
esou ewéi de Sport mat an fir Leit mat
spezielle Besoin’en. D’Konzept, dat de
COSL virgestallt huet, wäert eis hei eng

wichtig Inspiratioun ginn an et gëtt och an de nächste fënnef Joer massiv investéiert.

Am Sënn vun enger Populatioun, déi a Bewegung ass, ënnerstëtze mer weider intensiv déi lokal Veräiner bei hirer Aarbecht. Dobäi hëllefen och nei innovativ Mesuren, ewéi zum Beispill d'Schafe vun engem Kannerclubbus, deen all de Veräiner an eben och de Sportsclubb hëlleft Memberen ze fannen an den Nowuess opzebauen. Leider ass et nämlech dacks esou, dass den Interêt bei deene klengen an Jonken grouss, mee déi

logistesche Erausfuerderung vir Eltere
Betreiungsstrukturen, nach méi grouss
ass. Deem wierke mer entgéint a maachen
den Accès op Training oder Prouwe méi
einfach.

Mir verschléissen eis och net deene ganz
neie sportlechen Disziplinnen am Sënn
vun engem Land, wat am digitale Secteur
Virreider ass, ginn déi sougenannten E-
Sportarten och an Zukunft unerkannt a
mir schafen e Kader, deen d'Entwécklung
vun deem Beräich weider bréngt.

Gläichzäiteg setzt d'Regierung sech awer
och derfir an, dass näischt vergiess a

verluer gëtt, wat déi sportlech Geschicht
vun eisem Land ausmécht. D'Kollektioun
vun Objeten a Material an och vun
audiovisuellen Inhalter, déi eis hei déi
lescht Joerzénge markéiert hunn soll an
engem Musée iwwert de Sport dem Public
zougänglech gemaach ginn.

De Sport ass e wichtege Facteur, wann em
d'Gesondheet vun der Populatioun geet.
Dat gëllt fir d'Kanner, fir déi d'Gefor vun
der Obesitéit leider nach ëmmer besteet
an och fir déi eeler Leit, fir déi
d'Bewegung net méi esou liicht awer ëm
esou méi wichteg ass. Zu Lëtzebuerg soll

een am Alter déi bescht méiglech Konditiounen hunn fir gesond ze liewen a wann néideg och adequat versuergt ze sinn.

Déi **eeler Leit** leeschten e wichtege Bäitrag fir eist Zesummeliewen an hunn eng wichteg Roll an hirer Famill, mee och fir d'Gesellschaft am Allgemengen.

D'Koalitiounsparteien droen deem Rechnung a schaffen un enger Strategie am Sënn vum "Active ageing" – also al ginn an awer aktiv bleiwen, gefuerdert a gebraucht ginn. Esou soll den Iwwergank vum Berufsliewen an d'Pensioun begleet

ginn, de Benevolat gëtt gestärkt a mir
schaffe Mesuren aus fir ze verhënneren,
dass eeler Leit ze vill Zäit eleng verbréngen
mussen. Mir wëllen dat an enker
Zesammenaarbecht mat de Gemenge
maachen, déi hei e e wichtege Bäitrag
leeschten. Et sinn dacks d'Gemengen, déi
kennen eng Offer schafen a Plattformen
bilden, wou een sech begéien kann an
wou och déi verschiddene Generatiounen
mateneen hir Zäit verbréngen – an
vunenee léieren.

De Staat investéiert och an de nächste
Jore weider massiv a Strukturen an Haiser

wou eeler Leit encadréiert sinn an, an aller Dignitéit kënnen al ginn. Mir leeën e besonneschen Accent op leit, déi un enger Demenz leiden.

Mir sinn zu Lëtzebuerg mat deem selwechten Phänomen konfrontéiert, wéi all industrialiséiert Land: Déi demographesch Entwécklung geet an déi Richtung, dass d'Liewenserwaardung an d'Luucht geet. Doriwwer kënne mer eis freeën. Et huet awer zur Konsequenz, dass d'Ufuerderungen un eise Sozial- an **Gesondheetssystem** och méi grouss ginn. Mir huelen hei déi néideg Adaptatiounen

fir dass mir och an Zukunft, déi
beschtméiglech Prise en charge kënnen
garantéieren. Dat bedeit ënnert anerem,
dass d'Preventioun an den Depistage vun
heefege Krankheeten verbessert gëtt.

D'Efforten fir de Service an den Urgencen
méi effikass ze maachen an
d'Waardezäiten erof ze setzen gi
konsequent weider gefouert a mir
suergen och derfir, dass d'Spideeler nach
besser equipéiert ginn.

Mir wëssen och dass et fir eng Rei Leit
schwierig ass fir all Mount
Dokteschrechnungen ze bezuelen, a

wëllen och un engem System schaffen
deen am Fong jiderengem entéeint kënnt.
Eng Méiglechkeet, déi ennersicht gött, ass,
dass de Patient soll an Zukunft kënne mat
enger Kaart den Dokter bezuelen, wou
den Dokter dann den integrale Montant
vun der Consultatioun kritt an de Patient
just säin Deel débiteiert gött. Dann ass et
eriwer mam Erschécken a waarden an et
bréngt och mat sech dass den Dokter net
muss Meint laang op e Bezuelen vun der
CNS waarden. Et ass dat och eng richtig
Mesure am Sënn vun der Simplification
administrative.

Mir wäerten och an der Behandlung vu verschiddene Krankheeten an bei der Lutte géint d'éeng nei Weeër goen. Esou soll de medezineschen Cannabis en fest Plaz an der Schmerztherapie kréien an d'Dokteren kënnen och Formatiounen maachen fir den Ëmgank mat dëser Behandlung besser kennen ze léieren.

De **Cannabis** gött an dëser Legislaturperiod awer och allgemeng legaliséiert. Déi Mesure ass net d'Verharmlosen vun de Risiken, déi de rekreative Konsum vu Cannabis huet. Dass Cannabisproduiten consomméiert ginn,

ass eng Realitéit. De Problem ass awer, dass déi Produiten haut dacks schwéier belaascht sinn an d'Konzentratioun vum THC kënnschtlech an d'Luucht gesat gëtt an esou d'Geforen nach méi grouss sinn. Mir huelen de Marché aus den däischeren Ecken eraus a protegéieren domadder déi Leit, déi Cannabis konsumméieren.

Parallel zu der Legaliséierung ginn och Sensibiliséierungscampagnen gemaach fir kloer ze maachen, dass et och, wann et legal ass, et awer nach laang net onddenklechass, Marihuana auszeprobéieren.

Här President,

Dir Dammen an Dir Hären,

Et ass net just an de leschte Joren, mee méi, wéi en Joerzéngt un enger immens wichteger Reform geschafft ginn, déi fir eist Land, fir eist Zesummeliewen a fir eis Demokratie vu grouse Bedeitung ass.

Mir stinn elo kuerz virum Enn vun der Reform vun eiser Verfassung. An deem Gesetz, dat iwwert all deenen anere steet, ass definéiert wéi eist Land fonctionnéiert, wat déi fundamental Prinzipie sinn, déi eis ausmaachen, déi eis Geschicht

reflektéieren, eis Kultur an d'Bedeutung
vun den Institutionen. Et gëtt en modern
Verfassung, déi d'Fräiheet vun de Bierger
festegt a fundamental Prinzipie
respektéiert. Wéi dat vun der
Onofhängegkeet vun der Justiz.

Et gëtt op deem aktuellen Text e breede
Konsens tëscht de politesche Parteien a
mir respektéieren dee Konsens.

Déi nei Constitution soll an dëser
Legislaturperiod zum Vote gestallt ginn an
zwar och iwwert de Wee vun engem
Referendum. Dëse
fundamentaldemokratesche Prozess gëtt

vun der Chamber organiséiert an et soll do eng breet Consultatioun am Virfeld stattfannen. Als Zäitschinn envisagéiere mer den Ufank vun deene Consultatiounen op d'Zäit no den Europawahlen nächst Joer.

E Land definéiert sech duerch méi, ewéi duerch seng Leit, seng Landschaft, seng Geschicht, seng Ekonomie oder seng Roll an der Welt. Zu deem wat eis zesammenhält, wat eis matenee verbënnt gehéieren eis Traditiounen, eis Geschicht an och eis Sprooch.

D'Promotioun vum Lëtzebuergesche gëtt weider viru gedriwwen. Esou gëtt d'Léiere vun eiser Sprooch systematesch an deene privaten internationale Schoulen agefouert. Mir schaffen un adaptéiertem Unterrechtsmaterial fir an der öffentlecher Schoul och dat Lëtzebuergesch als Integratiounssprooch an de Virdergrond ze setzen an et ginn Initiative geholl fir dem Lëtzebuergeschen och méi Uwendungsméiglechkeeten ze ginn – zum Beispill, dass verschidde Logiciellen an Zukunft och eis Sprooch verstinn.

Esou wéi d'Méisproochegkeet en Deel vun eis ass, esou wéi dat Franséisch eis am Alldag begleet, wéi d'Däitsch déi Sprooch ass, déi an der Press dominéiert an d'Englesch ëmmer méi zum Alldag gehéiert, si mer och houfreg op eis eege Sprooch. Mir hunn awer och e formidabele kulturelle Patrimoine, dee mer méi en Valeur wëlle setzen.

De Projet vun enger Nationalgalerie gëtt an dëser Legislaturperiod realiséiert. Dëse Projet gëtt de Lëtzebuerger Artisten d'Méiglechkeet hier Wierker dem breede Public zougänglech ze maachen, nei

Talenter gi gefërdert an d'Geschicht vun
einem kënntleresche Patrimoine gëtt
promovéiert. De Projet soll begleet ginn
duerch eng Kontextualiséierung vun deem
wat zu Lëtzebuerg kënntleresch
geschafft a geschaaft ginn ass.

D'Nationalgalerie kritt och en Centre de
documentation an de Projet gëtt
wëssenschaftlech begleet. Den Aspekt vun
der Digitaliséierung soll och an dësem
Kontext eng Roll spillen a mir kënnen op
Erfahrungswäerter aus eiser
Zesammenaarbecht mam Institut fir
Zäitgeschicht ziele fir och déi

zäitgenëssesche Lëtzebuerger Konscht op eng nei Aart a Weis opzeschaffen an ze presentéieren. Déi digital Ausstellung iwwert den 1. Weltkrich ass hei en immens gelongene Projet, deen e grouse Succès huet an als Model fir aner Beräicher kann dengen.

Kultur ass och eng Méiglechkeet fir eis ze presentéieren. Et ass net dat éischt Uleies vun engem Artist fir d'Land virzestellen oder ze verrieden. Déi kulturell Vielfalt ass awer als Ganzt en Deel vu Lëtzebuerg a mir kënnen houvreg sinn op déi extrem héichwäerteg, professionell,

ofwiesslungsräich an dynamesch
Kulturzeen.

An dräi Joer schonn, kuckt de Rescht vun
der Welt op Lëtzebuerg a virun allem op
de Süde vum Grand-Duché. Mat Esch 2022
als europäesch Kulturhauptstad, steet eis
Aarbecht an d'Haus, wou déi Gemengen,
déi dorunner bedeelegt sinn, besonnesch
gefuerdert sinn.

Mir sinn eis awer eens driwwer, dass dat
och op nationalem Niveau eng enorm
Chance fir eis ass an dofir ass de Staat och
enke Partner a steet der Equipe déi fir de
Projet zoustänneg ass zu Säit, dat esou

wuel mat Personal, wéi och logistesch a finanziell. De Minett gëtt och iwwert de Rendez-Vous vun 2022 eraus nohalteg an Plaz vum kulturelle Schafe gestäerkt.

Allgemeng gëtt d 'Kulturpolitik méi konstant an se réckelt méi an den Zentrum. Mam Kulturentwécklungsplang, deen an der leschter Legislaturperiod an aller Transparenz an no intensivem Dialog mat de Kulturschafenden opgestallt gouf, hu mer elo en Outil zur Hand deen eis erlaabt an d'Déift ze goen an d'Acteuren am Secteur ze begleeden, si an hirer Fräiheet ze ënnerstëtzen an derfir ze

suergen, dass d'Kreativitéit dee Fräiraum an déi Méiglechkeete kritt déi se brauch. Dernieft gëtt d'Populatioun méi op déi kulturell Offer sensibiliséiert an mir fërderen dat kulturellt Verständnes virun allem an der Schoul.

D'Kultur an d'Kreativitéit sollen awer och méi eng wichteg Roll an de **Medien** zu Lëtzebuerg spillen. D'Regierung wëll de Stelleväert vun der Kreativitéit nach méi eraussträichen an eng Präsenz an den Dagesmedie schafe fir dat och ze valoriséieren. Et ass dat en Deel vun der Qualitéit vun der Informatioun, wat eng

Prioritéit vun dëser Legislaturperiod am
Beräich vun de Medien ass.

Et gouf an der leschter Legislaturperiod
eng Viraarbecht geleescht fir d'Qualitéit
an der Presse ofzesécheren. Et ass
wichtig, dass an enger Zäit, wou
Informatiounen iwwer vill verschidde
Kanäl diffuséiert ginn, wou Nouvelle séier
ronderëm d'Welt ginn an net vill Zäit bleift
fir dat ze préiwen, wat mer zerwéiert
kréien, dass do Vertrauen besteet an eng
Berichterstattung, déi onofhängeg a
professionell ass. Et muss een do Munches
auserneen halen a keng falsch

Virstellungen hunn. Et ass kloer, dass eng Berichterstattung net kann ëmmer an zu 100% neutral oder objektiv sinn. Esou laang Mënschen zoustänneg si fir d'Verschaffe vun Informatioun, ass och eng gewësse Subjektivitéit domadder verbonnen – an dat ass gutt esou.

Journalisten hunn dofir eng Deontologie an eng Beruffsethik, déi si zu der Wourecht verflucht a garantéiert, dass Informatiounen, déi an d'Ëffentlechkeet ginn och d'Strooss halen.

Dat ass et, wat d'Qualitéit garantéiert an dofir geet d'Regierung de Wee weider an

ënnerstëtzt de professionelle Journalismus. Am Kader vun enger Reform vun der Aide à la Presse soll déi Aarbecht, déi vun enger Redaktioun gemaach gëtt, als Haapstbestanddeel unerkannt an dofir och bei der Berechnung vun der Pressehällef determinant ginn.

D'Presse ass zu Lëtzebuerg op öffentlech Gelder ugewisen. Ouni finanzielle Support, hu mer keng Diversitéit an domadder och de Risk vu manner Qualitéit.

Um Enn vun der leschter Legislaturperiod gouf d'Fro opgeworf, ob dee Modell, dass mat Hëllef vun öffentleche Suen

d'Meenungsvielfalt an den onofhängege Journalismus garantéiert gött, dee richtigen ass. Déi Fro solle mer an de nächste Méint diskutéieren.

D'Koalitiounsparteien hunn an hirem Programm ganz däitlech eng Reflexioun iwwert de Rôle, d'Missiounen, de Finanzement an d'Gouvernance vum öffentlich-rechtliche Radio proposéiert. Deen Debat gött organiséiert, esou, wéi mer och iwwert déi öffentlich rechtliche Missioun an der Televisioun wëllen diskutéieren. Dat geschitt zesumme mat der Chamber a mat deenen verschiddenen

Acteurren an internationalen Experten. An
et geschitt an aller Transparenz.

Mir hunn dat gemeinsam Zil vu

Pluralismus an enger staarker

onofhängeger Press. Dozou gehéiert och

den Zougang zu Informatioun. Mir hunn,

ewéi annoncéiert esou e Gesetz agefouert

nodeems virdrunner während Joerzengte

just driwwer geschwat ginn ass. Dat

Gesetz trëtt den 1. Januar a Kraaft a mir

wëllen den Impakt dovunner an de

nächste Méint préiwen an och

Adaptatiounen um existent Text

proposéieren, wann dat sech als néideg soll eraus stellen.

D 'Koalitioun vun deenen dräi Parteien huet an der leschter Legislatur gewisen, dass se fir méi Transparenz steet, fir méi Biergerbedeelegung a méi oppen ass vis-à-vis vun der Ëffentlechkeet. Déi Transitioun geet net vun haut op muer, mee et si grouss Schrëtt ënnerholl ginn a mir sinn decidéiert dat och weider ze féieren.

Lëtzebuerg soll och deem Beräich en internationale Virreider ginn a sech vis-à-

vis vu senge Partner an Europa positiv
ervir doen.

Eist Land huet huet sech an de leschte

Jore verännert. Mir

sigesellschaftspolitesch e gudde Schratt

no vir gaangen an hunn a verschiddene

Beräicher de legale Kader an de System un

d'Liewensrealitéit vu ville Bierger

ugepasst. Dat gëllt fir d'Familljen zum

Beispill, et gëllt awer och fir d'Relatioun

mat de Reliounsgemeinschaften oder fir

d'Aart a Weis, wéi d'Aarbecht haut

organiséiert gëtt. Dee Wee gi mer weider

a mir moderniséiere Lëtzebuerg esou,
dass mer de Realitéite gerecht ginn.

Déi europäesch Initiativ fir eng

Protektioun vun de Lanceurs d'Alerte, de

sougenannte Whistleblowerschutz gëtt

vun eis ënnerstëtzt an viru gedriwwen.

Mir wëllen déi Direktiv séier an nationaalt

Gesetz ëmsetzen. Mir huelen doriwwer

eraus och eng Initiativ fir en

Lobbyregëster anzeféieren a schafen esou

méi Transparenz.

Här President,

Dir Dammen an Dir Hären,

International gëtt den Drock op eist Land an de nächste Joren net manner grouss. Et gouf op dëser Plaz scho méi wéi eng Kéier thematiséiert: An de nächste Méint verléiert d'Europäesch Unioun e Memberland. Den decisive Vott zu Westminster am Parlament, gouf gëschter verréckelt asteet ënnert kengem gudde Stär. Mir elo an de nächsten Deeg an der Europäescher Unioun decidéieren, wéi mer weider virginn.

Eent ass fir eis als Lëtzebuerg evident a kloer: De Brexit huet laangfristeg keng positiv Auswirkungen op d'EU an och net

op eist Land. Mir verléieren en Alliéierten
zu Bréissel wann et drëm geet, déi
europäesch Finanzplaze weider kompetitiv
hale par Rapport zu anere Finanzplazen an
den USA oder an Asien. Mir verléieren
awer och e Marché an der EU, dee vir
Lëtzebuerg extrem wichteg war an an
Zukunft nach méi an enger Konkurrenz zu
eis steet. Mir bedauern also d'Sortie vu
Groussbritannien, müssen eis awer
beschtméiglech doropper astellen.

An de leschte Joren gouf dat gemaach an
et si weider Ustrengunge méiglech,
notamment um legalen a regulatorischen

Niveau. Déi allermeeschten Aarbecht awer maache mer an enker Kooperatioun mat eisen direkten Nopeschlänner, am Kader vum BENELUX an mat all eise da 26 Partner an der Europäescher Unioun.

Lëtzebuerg bleift och weiderhin e Land mat enger Regierungskoalitioun, déi decidéiert pro-europäesch ass an sech zu de fundamentale Wäerter vun dësem Friddensprojet bekennt. Mir schaffen och weider dru fir dass déi europäesch Iddi an dat, wat eis matenee verbënnt, net laanscht, mee mam Bierger geschitt. Participatioun an den Dialog mat de Leit

sollen an de nächste Jore verstärkt ginn.
Dozou gehéieren och Debaten um Niveau
vun de Sozialpartner a ganz kloer och hei
am Parlament.

Eng Geleeënheet fir zesammen dat ze
feieren, wat Europa eis bréngt, wat
d'Atout'en an déi grouss Errongenshafte
vun der Europäescher Unioun sinn, hu
mer de 9. Mee. D'Koalitiounspartner hu
sech drop gëeenegt deen Dag hei zu
Lëtzebuerg zu engem gesetzleche
Feierdag ze maachen. Mir sinn awer virun
allem der Meenung, dass deen Dag et
wäert ass, sech méi dermat ze

beschäftegen, wat et bedeit en Deel vun enger Völkergemeinschaft ze sinn.

Mir sollen eis all bewosst sinn, dass näischt selbstverständlech ass an de Fait, dass mir heibannen zu enger Generatioun gehéieren, déi kee Krich méi bei eis erlieft huet, schonn eleng eng Ursaach ass fir déi Europäesch Iddi héich ze halen.

Lëtzebuerg bleift e solidarescht Land an hält dofir och un deem héijen Niveau vun eiser **Kooperatiounspolitik** fest. Eis Ziler an der Entwécklungshëllef orientéieren sech un den Objektiver, déi mer eis virun allem am Kader vun de Vereenten

Natiounen zesumme ginn hunn. Um Grondprinzip, dass mer virun allem do agéieren, wou et am néidegsten ass a wou mer mat verlässleche Partner schaffen, ännert sech näischt. Mir wëllen an de nächste Joren awer nieft deene Länner mat deene mer den Ament bilateral enk zesumme schaffen, eis och op maache fir weider Regionnen, déi mer an de Fokus geréckelt sinn, sief et duerch humanitär oder Natur bedéngte Katastrophen.

Entwécklungshëllef, Kooperatiouns- an och Klimapolitik ass ëmmer och Präventioun. Wa mir de Mënschen a méi

aarmen a menacéierte Regionen op der Welt hëllef an si ënnerstëtzen, wa mer hinne Perspektive bidden, dann evitéiere mer laangfristeg och Konflikter a grouss Migratiounsflux'en, déi ëmmer mat Misär, mat Liewensgefor a Frustratioun zesummen hänken.

Mir wëlle Kricher evitéieren an eis schütze virun arméierte Konflikter ier se iwwerhaupt entstinn. Ëmmer geléngt eis dat ganz bestëmmt net. Mir brauchen nieft eiser Kooperatiounspolitik och eng national Verdeedegung a mir stinn och fest an onemstéisslech zu eisen

Engagement an der EU an um Niveau
vun der NATO. Lëtzebuerg kann haut net 2
Prozent vum PIB an d'Defense fléisse
loossen. Mir wäerten awer weiderhin
eisen haut scho substantiellen Effort
ausbauen, op eng Aart a Weis, déi eiser
Arméi an eise Partner nützt a gläichzäiteg
sënnvoll ass fir eis Ekonomie, am Aklang
mat de Constraints, déi e Land vun eiser
Gréisst an deem Kontext nun emol huet.

Här President,

Dir Dammen an dir Hären,

Déi nächst 5 Joer ginn intensiv an der Aarbecht, et gëtt eng Panoplie vu Mesuren, déi mussen ëmgesat ginn. Et geet drëms den Erfollegsmodele Lëtzebuerg weider ze stäerken, d'Interête vun eisem Land ze verrieden. Et geet dorëms d'Liewensqualitéit vir eis Bierger ze erhalen.

Et geet em d'Sécherheet vun de Mënschen, déi hei liewen an hiren Alldag verbréngen. Et geet awer och em déi sozial Ofsécherung, em d'Zukunft vun eise Kanner. Et geet em eis Ressourcen, em d'Ëmwelt an et geet em d'Stärke vun der

Demokratie. Fir dat ze areechen, si mer och drop ugewisen, dass all Dag motivéiert Leit am a fir de Staat schaffen, fir d'Gemengen a fir den parastaatleche Secteur. Ob an der Educatioun, der Justice, an der Fleeg, am Gesondheitssecteur, bei der Police an Arméi, a de Verwaltungen, Kulturinstituter, an de Ministèren, de Biergercenteren an iwverall do, wou Leit schaffen fir d'Allgemengheet, brauche mer motivéiert a gutt ausgebilte Leit. Dat ass eis als Regierung bewosst a mir sinn decidéiert dat och unzerkennen,

esou, wéi mer dat an der leschter
Legislaturperiod bewisen hunn. Mir
verbesseren d'Konditiounen an der
Fonction Publique a schaffen do op e puer
Achsen. Engersäits soll d'Formatioun vun
de Leit verbessert ginn. Dat bedeit, dass
d'Stagiären eng cibléiert Formatioun
kréien, déi deem gerecht gött, wat si
herno am Déngscht vum Bierger schaffen.
Déi generell Basis iwwert de
Fonctionnement vum Staat gött dobäi net
vernoléisseg. Mir wëllen awer
d'Permeabilitéit tëscht dem öffentlechen
an dem private Secteur verdéiwen. Et soll

méi einfach a méi selbstverständlech ginn,
dass Leit, déi sech am Privatsecteur
verdénge gemaach hunn en Accès op den
ëffentlechen Déngscht hunn an
ëmgedréit. Déi Dynamik bréngt en
natierleche Wëssensaustausch, dee fir
béid Sektoren vu Virdeel ass.

Den Teletravail, esou wéi eng allgemeng
Flexibilitéit an der Aart a Weis, wéi an der
Fonction publique geschafft gëtt, si weider
Elementer, déi eis déi nächst Jore
beschäftegen an déi Diskussiounen féiere
mer weider mat de Sozialpartner an
deene Concernéierten um Terrain.

Et geet finalement drëms den Déngscht um Bierger ze verbesseren an och do spillt natierlech d'Digitaliséierung eng zentral Roll. Mir hunn dee neie Ministère net just geschaaft fir déi allgemeng technesch Entwécklung an de Beräicher, déi fir eis Ekonomie wichteg sinn, virun ze driiwen a fir nei Strategien ze entwéckelen, déi eist Land no vir bréngen, mee och fir den Alldag an déi eenzel administrativ Prozesser ze verbesseren.

E groussen Deel vun deem, wat am Ministère vun der Digitaliséierung

geschitt, huet als Haaptzil d'Liewe vun de Leit méi einfach ze maachen.

Et sinn eng ganz Rei vun Demarchen, wou et technesch méiglech ass fir se digital ze maachen an esou vill Zäit an Méi ze spueren, wou awer de legale Kader et net erlaabt oder anere Koordinatiouns- a Gestionsproblemer bestinn. Déi Schwiereregkeete léise mer an der nächster Legislaturperiod a maache Lëtzebuerg zu enger wierklecher *Smart Nation*.

Här President,

Dir Dammen dir Hären,

Ech hunn de Mëtteg hei en Iwwerbléck gi
vun de Prioritéiten, déi dës Regierung an
de nächste Joren huet. Dobäi ass net alles
thematiséiert ginn an och net alles an der
Déift beschriwwen. De Programm, deen
zanter enger Woch ëffentlech
zougänglech ass, geet do e gudde Schratt
méi wäit abeschreift zum Detail ganz
detailléiert wéi Mesuren an hirer
Ëmsetzung wierken a fonctionnéieren. Et
ass dann an de leschten Deeg schonn och
scho Munches kommentéiert ginn.

Eng Fro, déi ëmmer nees gestallt gouf, ass
déi vum Finanzement.

Jo, et ass richtig. De Programm, dee mer eis ginn hunn, huet en finanziellen Impakt, an dees si mer eis ganz gutt bewosst. Ons aktuell Situatioun erlaabt eis dat awer, well den den Terrain preparéiert ass, a mir sinn der Meenung, dass et de Bierger elo soll ze gutt kommen, wann d'Staatsfinanzen sech positiv entwéckelen. Mir hunn um Ufank vun der leschter Legislaturperiod eng Situatioun virfonnt, déi de genee Contraire war. Am Joer 2013 ware mer mat enger finanzieller Noutsituatioun konfrontéiert,

déi net zulescht doduerch verursaacht war, dass eng Recette vun iwwert enger Milliard Euro, duerch de Commerce électronique ewech gefall ass an dëst net antizipéiert war. Et ass eis gelungen dat an de leschte 5 Joer opzefänken an d'Entécklung ëmzedréinen. De Chômage ass och konstant erof gaangen op elo knapp iwwer 5% - mir sinn also net méi wäit ewech vun deem, wat an eisen Nopeschlänner *Vollbeschäftigung* genannt gëtt.

Den aktuellste Projektionen no, hu mer vir d'ëst a fir d'nächst Joer e Wirtschaftswuesstem vun iwwer 3% an de Solde vun der Administration Publique läit fir 2018 bei engem Plus vu bal enger Milliard.

Als Erënnerung, well ech lech soen, dass dat bal dräi mol esou vill ass, ewéi mer am Budget fir d'ëst Joer virgesinn haten (333 Mio. Euro). Beim Zentralstaat gëtt en Defizit vun ënner 350 Milliounen Euro geschat – also nëmmen een Drëttel vun deem wat am Budget 2018 ageschriwwe war.

Déi öffentlech Schold läit aktuell bei 21,6 %vum PIB an ass domadder wäit ënnert den 30%, déi mer eis an der leschter Legislaturperiod virgeholl haten an nach méi wäit ewech vun deene 60% vum PIB, déi de Stabilitéitskritäre vu Maastricht no erlaabt ass.

Déi öffentlech Finanzen sinn also gesond a mir bleiwen och weider vigilant, wat dat betrifft. Mir engagéieren eis och fir déi nächst Legislaturperiod d'Schuld ënner 30% vum PIB . Mir sinn op eng stabel

Budgetspolitik ugewisen, well dat Vertraue schafft. Et schafft Vertraue bei de Bierger a bei den Entreprisen, virun allem bei den Acteuren am Finanzsecteur.

Dat, wat déi dräi Koalitioun fir déi nächst Joren plange ass eng Politik am Interêt vun eisem Land an senge Bierger.

Et ass eng Politik, déi den Erausfuerderungen, virun deene mer sti gerecht gött. Et ass eng Politik, déi Lëtzebuerg a seng Roll an der Welt weider stäerkt.

Mir hunn och decidéiert eng Politik ze maachen, déi d'Leit zum engem finanziell entlaascht an zum aneren, deenen déi manner gutt do, méi Kafkraaft gëtt.

D'Erhéije vum Mindestloun an d'Entlaaschtunge bei der Kanner Betreuung, dem öffentliche Transport si Mesuren, déi de Mënschen direkt zu gutt kommen.

Mir sinn der Meenung, dass Politik kee Selbstzweck ass an dass mer Verantwortung hunn fir haut a fir muer. Dofir hu mer festgehal weider massiv an d'Zukunft ze investéieren an esou déi

néideg Konditiounen ze schaffe fir dass et och weiderhi luewenswäert ass zu Lëtzebuerg ze wunnen, ze liewen, ze schaffen an ze studéieren.

Et ass awer och en permanenten Effort vu jidderengem gefrot.

Mir müssen als Gesellschaft an als Politik och weider Verantwortung droen, bereet an oppe sinn fir Neies an houfreg si op der, wat mer zesammen areecht hunn.

No deenen 5 leschte Joer, während deenen dës Koalitioun vun DP, LSAP an der Verantwortung war ass vill beweegt ginn. Et ass awer net esou, ewéi wann ee

sech elo kéint eraus rouhen. De Programm op dee mer eis gëeenegt hunn, ass nach méi ambitiéis, ewéi dee vun der viregter Legislaturperiod. D'Erausfuerderungen sinn net manner ginn an eis Motivatioun an de Wëllen fir Lëtzebuerg weider ze stäerken ass grouss.

Déi nächst 5 Joer an d 'Aarbecht vun dëser Koalitioun wäert markéiert sinn vun intensivem Asatz fir d 'Zukunft vun eisem Land.

